

Uchwała
Nr 24/281/17/V
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 11 kwietnia 2017 r.

w sprawie przedstawienia Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Informacji z zakresu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w województwie
warmińsko-mazurskim w roku 2016.

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2016 r., poz. 486, z późn. zm.) oraz art. 35 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 2046 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1

1. Przyjmuje się *Informację z zakresu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016* stanowiącą załącznik do niniejszej Uchwały.
2. Postanawia się przekazać *Informację*, o której mowa w ust. 1, Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

§ 2

Wykonanie Uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Gustaw Marek Brzezina

Informacja
z zakresu działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami
w województwie warmińsko-mazurskim
w roku 2016

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2016 roku podejmował działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w oparciu o „*Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020*”, przyjęty Uchwałą Nr 70/876/15/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 grudnia 2015 r. Zadania realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem stanowiącym załącznik do ww. dokumentu.

Koordynatorem realizacji *Programu* jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego 14/146/17/V z dnia 28 lutego 2017 r., powołano Zespół Monitorujący do monitoringu i ewaluacji „*Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020*”, w celu monitorowania ww. programu.

Informację opracowano na podstawie materiałów przygotowanych przez jednostki organizacyjne Samorządu Województwa wdrażające poszczególne cele *Programu* oraz organizacje pozarządowe współpracujące przy jego realizacji.

Cel strategiczny *Programu* to: „*Osoby z niepełnosprawnościami w pełni, na równi z innymi obywatelami, korzystają z przysługujących im praw i uczestniczą w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym*”.

W roku 2016 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami w oparciu o określone priorytety:

1. Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.
2. Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.
3. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Zadania zrealizowane w 2016 roku w ramach „wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”.

Priorytet: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności

Cel ogólny: Ułatwianie dostępu do usług w zakresie zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków

Profilaktyka ma kluczowe znaczenie w zapobieganiu niepełnosprawności oraz ograniczaniu i łagodzeniu jej skutków. Wpływa nie tylko, na jakość i komfort życia jednostki, ale także na całą populację niosąc pozytywne efekty związane z ograniczaniem niepełnosprawności oraz utrwalaniem pozytywnych wzorców zachowań społecznych. Jednak wymaga to podejmowania szybkich i skutecznych działań zapobiegawczych wszystkich podmiotów i społeczności. Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie jej skutków jest znacznie tańsze i łatwiejsze niż konieczność finansowania leczenia, zapewnienia późniejszej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i podejmowania działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Zadania w tym zakresie realizowane były przede wszystkim przez Departament Zdrowia, a także Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki i Departament Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz jednostki organizacyjne Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym m.in. Szkołę Policealną im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu, Zespół Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Górowie Iławeckim, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie i Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Beaty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu.

1. W ramach zadań z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowania zdrowego stylu życia, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2016 dofinansował 21 działań, w tym 18 organizacji pozarządowych oraz 3 szpitale psychiatrycznych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, na łączną kwotę ponad 66 tys. zł. Odbyły się m.in.: imprezy rekreacyjno-sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, spotkania integracyjne, turnusy, zajęcia sportowe, warsztaty artystyczne, konferencje, szkolenia. Szczegółowy wykaz ww. przedsięwzięć przedstawiono w Tabeli nr 1.:

Tabela nr 1. Zadania z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków dofinansowane w 2016 r.

Lp.	Nazwa dofinansowanego zadania	Podmiot realizujący zadanie	Liczba beneficjentów*	
			ogółem	w tym osób z niepełnosprawnościami
1.	„Trudny czas żałoby – pomoc osobom osieroconym, wsparcie zdrowia psychicznego”	Caritas Archidiecezji Warmińskiej, 10-125 Olsztyn, ul. Grunwaldzka 45	85	---
2.	Zwiększenie skuteczności pomocy psychologicznej świadczonej przez Olsztyński Telefon Zaufania „Anonimowy Przyjaciel” udzielanej osobom z grup zagrożonych depresją i samobójstwem poprzez podwyższenie kwalifikacji i zwiększenie grona wolontariuszy”	Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Telefonicznej ul. Grunwaldzka 9 10-123 Olsztyn	b/d	---
3.	„Zdrowo żyjemy i nie tyjemy”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu ul. Plac Jana Pawła II 1 14-300 Morąg	160	30
4.	„Edukacja i promocja zdrowia psychicznego w powiecie ostródzkim”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu	215	15

		ul. Plac Jana Pawła II 1 14-300 Morąg		
5.	„W zdrowym ciele zdrowy duch”	Stowarzyszeniem Na Rzecz Wspierania Rozwoju Osób o Specjalnych Potrzebach Edukacyjnych „SZANSA”, ul. Białostocka 3, 11-500 Giżycko	30	20
6.	„Nasze dzieci w przyszłości – mają szansę lepiej żyć”	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zespołem Downa „Straż w 10” ul. Czapli 2 11-041 Olsztyn	b/d	---
7.	„Zabawa jest przygodą”	W-M Stowarzyszenie Młodzieży i Osób Dorosłych z Wadami Genetycznymi i Rozwojowymi „Nadzieja” w Olsztynie ul. Świtezianki 1/20 10-464 Olsztyn	7	7
8.	„Rozpoznawanie i pomoc osobom zagrożonym autodestrukcją (samookaleczenia, zamachy samobójcze)”	Stowarzyszenie „Wsparcie i Pomoc” ul. Zniwna 16 10-810 Olsztyn	60	---
9.	„Mocna głowa sił mi doda”	Giżyckie Stowarzyszenie Osób z Chorobą Parkinsona, ich Rodzin i Przyjaciół „Tulipany” ul. Boh. Westerplatte 24/2 11-500 Giżycko	b/d	---
10.	„Aktywna profilaktyka zdrowotna”	Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszycach ul. Bema 51A 11-200 Bartoszyce	22	20
11.	„Akademia zdrowia”	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Ich Rodzinom „Dajmy Szansę” ul. Kwiatowa 6a 11-034 Stawiguda	15	15
12.	„O lepsze jutro” – prowadzenie punktu informacyjno-konsultacyjno-diagnostycznego	Stowarzyszenie „Na Rzecz Normalizacji Życia Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną” ul. Piłsudskiego 42 10-950 Olsztyn	200	50
13.	„Śmiech to zdrowie”	Stowarzyszenie Pomocy Społecznej i Ochrony Zdrowia im. Św. Łukasza Olecko Kolonia 4 19-400 Olecko	20	20
14.	„Dobre samopoczucie – zdrowie psychiczne”	Stowarzyszenie Monar Ul. Nowolipki 9b 00-151 Warszawa Fundacja Centrum Rozwoju Rodziny „PROGRESJA” ul. Osiedle Młodych 2 lok.46 14-100 Ostróda	60	60
15.	„Warsztaty Arteterapii Musica animae levamen – muzyka jest lekarstwem dla duszy – XI edycja”	Samodzielnym Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej we Fromborku, ul. Sanatoryjna 1, 14-530 Frombork	428	421
16.	„Drogowskazy – Przyjaciele natury” – kontynuacja	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie, al. Wojska Polskiego 35, 10-228 Olsztyn	70	70
17.	„Poza mrokiem”	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie, al. Wojska Polskiego 35, 10-228 Olsztyn	100	100
18.	„Źródło zdrowia” – Kontynuacja programów	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie, al. Wojska Polskiego 35, 10-228 Olsztyn	120	120
19.	„Profilaktyka Twoja szansą – wygraj z rakiem”	Kętrzyńskie Towarzystwo Amazonki ul. Klonowa 4/29 11-400 Kętrzyn	585	30
20.	„Inauguracyjna zadaniowa konferencja edukacyjno-informacyjna”	Fundacja RAK PROSTATY ul. Dworcowa 12 lok.56 10-436 Olsztyn	25 oraz wiadomość medialna (niezmiernie na ilość osób)	---

21.	„Aktywni 50 plus”	Stowarzyszenie Wspólnie dla Wsi ul. Kościuszki 17 13-306 Kurzętnik	200	150
-----	-------------------	--	-----	-----

Łącznie we wszystkich, zrealizowanych przez Departament Zdrowia, projektach uczestniczyło prawie 39 tys. beneficjentów, w tym ponad 1 tys. to osoby z niepełnosprawnościami.

Różnorodność stosowanych form i metod w ramach podjętych w 2016 r. działań przyczyniła się do poprawy sprawności ruchowej, komunikacji oraz wzrostu poczucia wartości społecznej tych osób. Wpłynęły one również na zapobieganie niepełnosprawności poprzez stymulację dzieci z wczesnymi zaburzeniami, upowszechnianie sportu, rehabilitacji, zwiększenie aktywności intelektualnej, a także na lepszą adaptację osób z niepełnosprawnościami z otoczeniem. Podjęte działania spowodowały w konsekwencji wzrost ogólnej świadomości społecznej na temat potrzeby zapobiegania niepełnosprawności i prowadzenia „zdrowego stylu życia”.

W celu zwiększenia dostępu do informacji na temat możliwości korzystania z opieki zdrowotnej oraz innych form pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, dotkniętych zaburzeniami psychicznymi, dystrybuowano i upowszechniano, opracowany w 2014 r. „Przewodnik o dostępnych formach: opieki zdrowotnej, pomocy społecznej, aktywizacji zawodowej, opieki w stanach kryzysu psychicznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzin oraz ofiar sytuacji kryzysowych w województwie warmińsko-mazurskim”.

- Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonuje 8 klubów i stowarzyszeń sportowych, działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami (wg stanu na 31.12.2016 r.), które zrzeszają łącznie prawie 670 niepełnosprawnych członków. Ich siedziby znajdują się w Olsztynie, Elblągu, Iławie, Giżycku, Bartoszycach i Ornecie. Pięciu z ww. klubów sportowych i jednemu stowarzyszeniu, których celem jest rozwijanie i upowszechnianie m.in. kultury fizycznej, sportu i rehabilitacji, udzielono dotacji, na łączną kwotę 70 tys. zł, na szkolenia sportowe zawodników – reprezentantów województwa i ich udział w zawodach ogólnopolskich i międzynarodowych w dyscyplinach paraolimpijskich oraz igrzyskach głuchych. Uczestniczyło w nich łącznie ponad 170 osób z niepełnosprawnościami.

Mając na uwadze znaczenie sportu oraz korzyści wynikające z jego uprawiania przez osoby z niepełnosprawnościami, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2016 r. udzielił dotacji Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych na dofinansowanie organizacji 26 masowych imprez sportowych rangi ogólnopolskiej. Udzielono także dotacji na jedną imprezę sportową organizowaną przez stowarzyszenie działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Szczegółowy wykaz ww. imprez przedstawiono w Tabeli nr 2.

Tabela nr 2. Imprezy o charakterze sportowym, rekreacyjnym i rekreacyjno-sportowym oraz związane z nimi szkolenia dofinansowane przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2015 r.

Lp.	Nazwa podmiotu realizującego zadanie	Nazwa dofinansowanego zadania	Liczba uczestników z niepełnosprawnościami
1.	Warmińsko-Mazurska Federacja Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie	Puchar Warmii i Mazur osób niepełnosprawnych w strzelectwie	30
2.		Turniej warcabowy o Puchar Warmii i Mazur	25
3.		Mistrzostwa Województwa w brydżu sportowym	8
4.		Wojewódzkie Integracyjne zawody strzeleckie	26
5.		Zawody sportowo-rekreacyjne dla osób niepełnosprawnych	50
6.		Turniej szachowo - warcabowy o Puchar Mazur	18
7.		Zawody w kręglach klasycznych	36
8.		Puchar Prezesa w strzelectwie laserowym	44
9.		Wojewódzki turniej bowlingowy	24
10.		Integracyjne zawody w strzelectwie i bowlingu	23
11.		Wojewódzki turniej warcabowy	18
12.		Półmaraton Filipowy	14

13.		Półmaraton Wydminy	20
14.		Półmaraton Gusiew-Gołdap	15
15.		Półmaraton Jakubowy	14
16.		Półmaraton w Iławie	8
17.		Turniej szachowo-warcabowy im. L. Hutnera	36
18.		Wojewódzki turniej w strzelaniu z broni laserowej	25
19.		Turniej w bowlingu o Puchar Warmii i Mazur	32
20.		Wojewódzkie Integracyjne zawody strzeleckie	26
21.		Puchar Warmii i Mazur w strzelectwie pneumatycznym	37
22.		Integracyjny turniej w siatkówce plażowej	40
23.		Integracyjne zawody w strzelectwie, boccie i pływaniu	45
24.		Mikołajkowy turniej w judo	40
25.		Mikołajkowy turniej w siatkówce	60
26.		Wojewódzka Spartakiada Osób Niepełnosprawnych	60
27.	Fundacja Centrum Zdrowia i Sportu przy Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. J. Rusieckiego	IV Turniej Koszykówki na Wózkach	36

Łączna kwota dofinansowania wyniosła 66 tys. zł. W imprezach sportowych wzięło udział ponad 800 niepełnosprawnych mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, którzy stanowili prawie 70% wszystkich uczestników. Zorganizowane turnieje, półmaratony i zawody umożliwiły, zarówno niepełnosprawnym jak i pozostałym uczestnikom, aktywne spędzenie wolnego czasu, ich aktywizację społeczną oraz możliwość sportowej rywalizacji bez względu na poziom potencjału sprawnościowego. Ponadto, stanowiły ważny impuls w mobilizowaniu osób zmagających się z niepełnosprawnością do uprawiania czynnego sportu, a przez to, do prowadzenia przez te osoby zdrowszego stylu życia.

Wsparciem objęto również niepełnosprawnych sportowców. Pięciu z nich otrzymało w 2016 r. stypendia sportowe za osiągnięcie wysokich wyników sportowych, na łączną kwotę ponad 34 tys. zł, które umożliwiły zawodnikom utrzymanie prezentowanego poziomu wyników sportowych. Ponadto, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyznał jedną nagrodę pieniężną niepełnosprawnemu zawodnikowi sportowemu w wysokości 1 500 zł.

- W profilaktyce i ograniczaniu skutków niepełnosprawności bardzo duże znaczenie ma zapobieganie wypadkom, w tym wypadkom drogowym. Zadania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego realizowały Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Elblągu oraz Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie, które przeprowadziły ponad 30 akcji, seminariów, konferencji i innych form uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego (Tabela nr 3). Uczestniczyło w nich łącznie około 45 tys. mieszkańców województwa, w tym przede wszystkim dzieci i młodzież.

Tabela nr 3. Seminaria, akcje i inne formy uświadamiające na temat bezpiecznego ruchu drogowego zorganizowane przez WORD - Regionalne Centrum BRD w 2016 r. w województwie warmińsko-mazurskim

Nazwa przedsięwzięcia z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego	Działania podjęte w ramach przedsięwzięcia					
	Forma działań	Liczba podjętych działań	Miejsce realizacji (powiat)	Liczba uczestników działania	Liczba przedszkoli objętych działaniem	Liczba szkół objętych działaniem
Warmińsko – Mazurskie Obserwatorium BRD	Internetowy portal informacyjny będący platformą wiedzy o bezpieczeństwie ruchu drogowego ze szczególnym uwzględnieniem aspektów charakterystycznych dla województwa warmińsko – mazurskiego. W 2016 r. wykonano aktualizację danych i informacji	1	województwo warmińsko - mazurskiego	mieszkańcy województwa, władze samorządowe, wszyscy zainteresowani poprawą BRD w województwie	nieokreślone	nieokreślone
Program Edukacji	Celem Projektu jest	Działania	powiat	corocznie około	43	7

Komunikacyjnej „Autochodzik” Edycja 2016 oraz impreza „Autoriada”	przygotowanie dzieci z Olsztyna do bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym, poprzez wdrożenie kompleksowego programu działań edukacyjnych w przedszkolach, przy użyciu zestawu „Autochodzik”. W 2016 r. rozszerzono grupę odbiorców o dzieci z pierwszych klas szkół podstawowych.	podejmowane przez cały rok w przedszkolach oraz szkolenie nauczycieli w WORD Olsztyn	olsztyński, Olsztyn	2000 dzieci przedszkolnych		
Warmińsko – Mazurskie Turnieje BRD dla dzieci i młodzieży 2016	Wieloetapowy Turniej wiedzy o bezpieczeństwie ruchu drogowego, realizowany poprzez eliminacje szkolne, powiatowe, wojewódzkie i zakończony finałem ogólnopolskim.	2	województwo warmińsko - mazurskie Finały w Elblągu i Lidzbarku Warmińskim	40 000 dzieci i młodzieży z województwa	---	docelowo wszystkie szkoły podstawowe gimnazjalne i średnie z województwa
Działania edukacyjno – promocyjne w kierunku zapinania pasów bezpieczeństwa	Uczestnictwo i organizacja przedsięwzięć z wykorzystaniem „Symulatora dachowania” oraz „Symulatora zderzeń”	28	województwo warmińsko-mazurskie	2 188 osób	---	---
„Bezpieczne Wakacje 2016”	Akcja edukacyjna skierowana do dzieci i młodzieży. Spotkania edukacyjne odbywały się na wybranych obozach i koloniach poprzez uczestnictwo przedstawicieli organizatorów.	3	województwo warmińsko-mazurskie	około 200 dzieci i młodzieży	nieokreślone	nieokreślone
Kampania „Bezpiecznie Razem do Celu”	Promowanie bezpiecznych zachowań na drodze w trakcie imprez triathlonowych w Olsztynie i Elblągu, prezentując m.in. „Symulator dachowania”. Wykonano spoty kampanii dostępne na portalach: Facebook i YouTube. Przygotowano stanowisko promujące cele kampanii na imprezach sportowych organizowanych w okresie letnim w Olsztynie.	2	województwo warmińsko – mazurskie (zasięg ogólnopolski)	około 100 dzieci i młodzieży	nieokreślone	nieokreślone
Wyposażenie dzieci w materiały odblaskowe	1. Przekazanie 30 kamizelek odblaskowych dla SP nr 6 w Ostródzie. 2. Przekazanie 20 breloków odblaskowych dla Zespołu Szkolno Przedszkolnego w Łęgajnach. 3. Przekazano 100 opasek odblaskowych dla KPP Mrągowo na działanie „Świecę przykładem na drodze – noszę odblaski”.	3	powiaty: olsztyński, ostródzki, mrągowski	nieokreślone	nieokreślone	nieokreślone
Inicjatywy na rzecz przeciwdziałania wypadkom drogowym	Zorganizowano spotkania w formie „Pogadanki”. Działaniem zostali objęci: Polski Związek Niewidomych w Elblągu. Warsztaty Terapii Zajęciowej w Elblągu oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Elblągu.	5	miasto Elbląg	160 osób	---	---
Konkurs pod hasłem „Bezpieczne dziecko na drodze”	Zorganizowano Festyn i Konkurs dla dzieci niewidomych i słabo widzących.	1	miasto Elbląg	50 osób	---	---
V Elbląska „Autoriada”	Turniej podsumowujący całoroczną pracę z zakresu Edukacji Komunikacyjnej	1	powiat elbląski	około 150 osób	8	2

	„Autochodzik”				
--	---------------	--	--	--	--

4. W ramach działań na rzecz promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz jego jednostki organizacyjne zrealizowały w 2016 r. nw. przedsięwzięcia:

- a) Departament Zdrowia zorganizował seminarium pt. „*Depresja nie jedną ma twarz*”. Odbiorcami spotkania byli pedagodzy szkół gimnazjalnych i domów dziecka, przedstawiciele samorządów lokalnych, zakładów penitencjarnych oraz pracodawców. Łącznie w seminarium wzięło udział ponad 140 osób.
- b) podmioty realizujące działania w zakresie uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonały zadania na rzecz profilaktyki o łącznej wartości prawie 325 tys. zł., dla około 230 uczestników. Objęły one projekty inwestycyjne, w ramach których zmodernizowano budynek mieszkalny dla pacjentów ośrodka działającego na rzecz osób uzależnionych oraz zakupiono wyposażenie dla osób poddających się terapii uzależnienia od alkoholu. Ponadto, dofinansowano szkolenia specjalistyczne dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień i podniesiono kwalifikacje pracowników lecznictwa odwykowego. Szczegółowe zestawienie przedsięwzięć zawarto w Tabeli nr 4.

Tabela nr 4. Szkolenia i inwestycje zrealizowane w 2016 r. w zakresie promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym

Lp.	Nazwa zadania	Odbiorca	Liczba uczestników	Wartość przedsięwzięcia (zł)
1.	Realizacja zadań inwestycyjnych i zakup wyposażenia do Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Wojewódzkim Zespole Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	42	82 200
2.	Dofinansowanie szkoleń specjalistycznych dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień z województwa warmińsko-mazurskiego	Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu	76	24 000
3.	Modernizacja budynku mieszkalnego pacjentów cz. I „Modernizacja poddasza” w Ośrodku Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Różewcu		16	150 000
4.	Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim	Szpital Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie	99	68 198

- c) uczniowie Szkoły Policealnej im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu wsparli Stowarzyszenie „*Pro Familia*” w działaniach organizacyjno-logistycznych oraz w zakresie obstawy medycznej podczas konferencji „*Solidarni z osobami chorymi psychicznie – przejdźmy przez otwarte drzwi*”, którą zorganizowano w Ratuszu Staromiejskim w ramach obchodów dnia solidarności z osobami chorymi na schizofrenię. W przedsięwzięciu, wzięli udział przedstawiciele środowiska osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, ich rodzin i otoczenia, terapeuci oraz mieszkańcy miasta Elbląg – łącznie 200 osób. Działanie to przyczyniło się do wzrostu wśród jego uczestników wiedzy na temat funkcjonowania w społeczeństwie osób chorych psychicznie, zdobycia doświadczenia w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a także do integracji z tymi osobami.
- d) Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie rozszerzyła zakres usług na rzecz zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków w korzystaniu ze zbiorów biblioteki, poprzez zapewnienie przestrzeni bibliotecznej, zbiorów, sprzętu komputerowego oraz stanowiska komputerowego z dostępem do programu udźwiękowiającego i powiększającego, w tym:
  - utworzono specjalny profil zbiorów, który obejmuje publikacje związane z niepełnosprawnością (dotyczące m.in. edukacji, rehabilitacji czy wsparcia społecznego)

dostępnych na różnych nośnikach zarówno dla osób z niepełnosprawnością, jak i członków rodzin czy opiekunów,

- zapewniono dostęp do książki cyfrowej na platformie internetowej biblioteki,
- przekazywano do innych punktów bibliotecznych pakiety książki mówionej, audiobooki, płyty CD z muzyką i filmami oraz dostarczono je do domów osób z niepełnosprawnością, które nie mają możliwości (na stałe bądź czasowo) dotarcia do siedziby biblioteki.

e) Szkoła Policealna w Ełku realizowała zajęcia z zakresu udzielania pierwszej pomocy, higieny jamy ustnej, dietetyki, a także zdrowego stylu życia. Jej nauczyciele wzięli udział w Turnieju Wiedzy o Ruchu Drogowym, organizowanym przez Starostwo Powiatowe w Ełku, zaś uczniowie, przygotowujący się do pomocy osobom z niepełnosprawnością ruchową, w szczególności poruszającym się na wózkach inwalidzkich. W sumie w działaniach tych uczestniczyło 80 osób.

5. W ramach wyrównywania szans w dostępie do informacji z zakresu turystyki i rekreacji oraz likwidacji barier architektonicznych, Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wraz z 22 jednostkami samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego) oraz Warmińsko-Mazurską Regionalną Organizacją Turystyczną realizował Projekt „*Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej*”, w ramach którego stworzono podjazdy, a także dostosowano pomieszczenia centrów informacji turystycznej do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, w celu ułatwienia im dostępu do tych instytucji. W ramach projektu zakupiono również nowe zestawy komputerowe dostosowane do potrzeb tej grupy osób oraz stworzono specjalną aplikację do zwiedzania regionu Warmii i Mazur na urządzenia mobilne. Ponadto, rozbudowano bazę treści aplikacji *my-guide* oraz monitorowano zmodernizowane punkty IT w zakresie stanu zakupionego wyposażenia dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Działania te wpłynęły znacznie na poprawę funkcjonowania regionalnego systemu informacji turystycznej i uczyniły go bardziej dostępnym dla osób z niepełnosprawnością.

6. Wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska osób z niepełnosprawnościami, w zakresie usług rehabilitacyjnych, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zapisy art. 35 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2046) dofinansował w 2016 r., ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, roboty budowlane w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz. U., poz. 290, z późn. zm.) *dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*. W ramach tych działań, przyznano dofinansowanie podmiotom, które spełniły wymagane przepisami kryteria, na roboty budowlane w 6 obiektach, w łącznej kwocie 3 477 000,00 zł, tj. na:

- dostosowanie komunikacji dla osób z niepełnosprawnościami pomiędzy oddziałami a terapią zajęciową i rehabilitacją w DPS „Zacisze” w Olsztynku,
- dobudowę do Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Dr W. Klementowskiego w łupkach budynku stołówki z internatem, budynku o funkcji sportowo-rehabilitacyjnej oraz łącznika komunikacyjnego,
- Budowę pawilonu rehabilitacyjnego dla potrzeb Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Szymanowie,
- Budowę hali sportowej wraz z zapleczem socjalnym oraz infrastrukturą techniczną przy Zespole Szkół Zawodowych w Kurzętniku.

w tym na dwie inwestycje w ramach umowy wieloletniej:

- budowę hali sportowej z zapleczem sanitarno-szatniowym oraz salami dydaktycznymi przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Szczytnie przy ul. Korczaka 4,
- budowę działu rehabilitacji Centrum Edukacyjno-Rehabilitacyjno-Zawodowego przy ul. Żółkiewskiego w Biskupcu.

Realizacja ww. zadania stworzyła osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania. Ze złożonych wniosków o dofinansowanie ww. zadań i sprawozdań wynika, że z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji będzie mogło korzystać dodatkowo ponad 10 tys. osób z niepełnosprawnościami.

7. Na podstawie § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie *turnusów rehabilitacyjnych* (Dz. U. z 2007 r. Nr 230, poz.1694, z późn. zm.) Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał, w 2016 roku, 5 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób z niepełnosprawnościami korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przed wydaniem opinii, będącej podstawą wpisu do ww. rejestru, pracownicy Urzędu Marszałkowskiego dokonali wizytacji ośrodków pod kątem oceny ich możliwości zapewnienia osobom niepełnosprawnym dogodnych warunków pobytu, jak również, oceny zaplecza i jego wyposażenia do prowadzenia różnych form aktywnej rehabilitacji, w tym zaplecza do prowadzenia zajęć usprawniająco-rekreacyjnych, ogólno-usprawniających, rekreacyjno-sportowych i wypoczynkowych. Przedmiotowe opinie zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób z niepełnosprawnościami, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON.

Priorytet: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami

Cel ogólny: Zwiększenie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w życiu społecznym.

Proces aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest trudny i wielopłaszczyznowy. Wymaga zaangażowania państwa, samorządu terytorialnego, organizacji społecznych i rodzin tych osób, aby wyeliminować niepożądane zjawiska takie jak odrzucenie, alienacja czy marginalizacja. Postępujące zagrożenie wykluczeniem społecznym różnych grup, a szczególnie osób z niepełnosprawnością wymaga podejmowania skutecznych działań na rzecz poprawy jakości ich życia, uspołecznienia i aktywizacji w lokalnym środowisku.

W związku z powyższym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2016 r. angażował się w proces aktywizacji społecznej poprzez działania zmierzające do stworzenia systemu wsparcia tych osób. Miały one bezpośredni wpływ na rozwój infrastruktury społecznej umożliwiającej korzystanie z usług rehabilitacyjnych oraz wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami w dostępie do kultury, turystyki i rekreacji. Zadania, w tym zakresie realizowane były przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki, oraz Biuro Dialogu Społecznego i Pożytku Publicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a także jednostki organizacyjne Samorządu Województwa, w tym m.in. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu i Olsztynie, Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie oraz Szkołę Policealną im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu.

1. Mając na uwadze konstytucyjne prawa osób z niepełnosprawnościami do samodzielnego i aktywnego życia, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej zorganizował Konferencję „Wspólna sprawa – Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim”. Wydarzenie to miało za zadanie przybliżenie obecnym reprezentantom różnych środowisk zasad ww. Konwencji ONZ. Zwrócono także uwagę na potrzebę stosowania tego dokumentu przez instytucje publiczne oraz znalezienia odpowiednich narzędzi do monitoringu, w zakresie respektowania praw osób z dysfunkcjami. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele gmin, powiatów, miejskich i gminnych ośrodków pomocy społecznej, powiatowych społecznych

rad ds. osób niepełnosprawnych, powiatowych centrów pomocy rodzinie, uczelni wyższych, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, powiatowych urzędów pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych O/Olsztyn, Kuratorium Oświaty w Olsztynie, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Olsztynie, Policji, Narodowego Funduszu Zdrowia, wojewódzkich, powiatowych oraz miejskich szpitali, a także organizacji pozarządowych z terenu województwa, w sumie 200 osób.

2. Podstawowym warunkiem sprawnego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest łatwy dostęp do informacji. Opracowana w 2004 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i corocznie aktualizowana *Baza placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim* umożliwia niepełnosprawnym mieszkańcom województwa korzystanie z bogatych zasobów informacyjnych. Materiał dostępny jest na stronach internetowych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego i zawiera 592 adresów podmiotów działających w województwie warmińsko-mazurskim na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin. Ww. *Baza* została stworzona na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Ogólnodostępny charakter Bazy, z pewnością jest wartościowym źródłem informacji w szczególności dla niepełnosprawnych mieszkańców naszego województwa. Przyczynia się także do poprawy komunikacji pomiędzy podmiotami zajmującymi się szeroko rozumianą rehabilitacją (lecniczą, zawodową i społeczną).

3. W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem, Samorząd Województwa oraz jednostki mu podlegające podjęły nw. przedsięwzięcia:

a) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przeprowadził szkolenie: „Uwarunkowania zaburzeń w kontaktach interpersonalnych osób starszych, psychicznie chorych, niepełnosprawnych intelektualnie z opiekunami i rodziną”, dla 23 pracowników domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy oraz placówek opiekuńczo - wychowawczych.

b) Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu zorganizował szkolenie Rady Pedagogicznej (57 osób), które przyczyniło się do poszerzenia wiedzy w zakresie pracy z uczniami niepełnosprawnymi w szkołach, stanowiących miejsce kształtowania postaw i respektowania norm społecznych, a także do zwiększenia kompetencji nauczycieli i specjalistów w zakresie pomocy uczniom kończącym szkołę zawodową.

c) Szkoła Policealna w Elku prowadziła kształcenie w 5 kierunkach zawodowych, tj. opiekun: medyczny, środowiskowy, osoby starszej oraz terapeuta zajęciowy i technik masaży, przygotowujących kadrę do opieki oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

d) Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu zorganizowało:

– 4 szkolenia dla nauczycieli pn.: „*Arteterapia w edukacji wczesnoszkolnej*”, z zakresu technik plastycznych dla 15 osób. Dzięki przeprowadzonym warsztatom uczestnicy zaznajomili się z takimi technikami jak: ceramika, szkło artystyczne, papieroplastyka oraz techniką tworzenia prac w drewnie, przez co poszerzyli swoją wiedzę jak używać ww. techniki w pracy terapeutycznej.

– 7 szkoleń i warsztatów dla kadry terapeutycznej i instruktorskiej w zakresie arteterapii, obejmujących zarówno szkolenia ogólne jak i specjalistyczne dla pracowników różnych instytucji, wolontariuszy oraz organizacji społeczno-kulturalnych. W ramach tego działania słuchacze Policealnej Szkoły im. Jadwigi Romanowskiej, mogli odbyć praktykę zawodową na kierunku terapia zajęciowa, ponadto:

– wdrożono projekt „*Letnia Szkoła Edukacji Artystycznej*”, w ramach którego zorganizowano interdyscyplinarne warsztaty artystyczne oraz wyjazdowe zajęcia edukacyjne. Miał on charakter integracyjny i służył upowszechnieniu kultury wśród 15 uczestników warsztatów (w tym 14-stu z niepełnosprawnością).

- realizowano program edukacyjny „*Twórcza Terapia*” w formie cyklicznych warsztatów obejmujących m.in. takie techniki jak: teatroterapię, taniec, fotografię, edukacje filmową, poezję śpiewaną oraz plastykę. Jego adresatami były dzieci i młodzież niepełnosprawna – łącznie 120 osób.
- e) Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie współpracując z organizacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością współorganizowała oraz uczestniczyła w imprezach udostępniając przestrzeń biblioteczną do wspólnych lub własnych celów. W ww. przedsięwzięciach udział wzięło 34 pracowników Biblioteki, zgłębiając wiedzę z zakresu profesjonalnego zachowania wobec klientów, w tym osób o różnych dysfunkcjach:
- Szkolenie: „*Rozwijanie przez czytanie. Książki różnych kultur i narodów w procesie edukacji i terapii*”,
  - Webinarium: „*Włącznie osób z niepełnosprawnościami do aktywnego uczestnictwa w kulturze*” – dobre praktyki,
  - Webinarium: „*Komunikowanie się z osobami z niepełnosprawnościami*”,
  - Webinarium: „*Technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji i terapii osób z niepełnosprawnością intelektualną*”,
  - Webinarium: „*Migająca strona – migająca książka – migający świat. Głusi w przestrzeni kultury i sztuki*”.
- f) Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie zorganizował w 2016 r. 20 szkoleń i spotkań doradczych. Miały one na celu zdobycie przez nauczycieli, pedagogów, psychologów i opiekunów osób z niepełnosprawnościami niezbędnych kompetencji i kwalifikacji, które zostały wykorzystane w bezpośredniej pracy z uczniami niepełnosprawnymi – łącznie w zadaniu uczestniczyły 154 osoby.

Łącznie w ww. szkoleniach i warsztatach uczestniczyło ponad 400 osób kadry jednostek działających a rzecz osób z niepełnosprawnością.

4. Każdy ma prawo do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i artystycznym w zależności do swoich zainteresowań i potrzeb. W ramach zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, artystycznym oraz rekreacji, w 2016 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podejmował działania w zakresie organizacji imprez, wystaw, przeglądów artystycznych, realizując ww. przedsięwzięcia:

- a) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego współorganizował XVIII Festyn Integracyjny „*Jesteśmy razem*”, który odbył się 21 maja 2016 r. na Starym Mieście w Olsztynie. Głównym organizatorem był Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych. Do organizacji Festynu włączyło się także wielu partnerów społecznych, między innymi: Warmińsko-Mazurski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża, Olsztyńskie Towarzystwo Amazonki oraz wolontariusze. W Festynie wzięli udział przedstawiciele domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej z całego województwa, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim około 800 osób, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Z budżetu Województwa przekazano na ten cel 13,5 tys. zł.
- b) Departament Turystyki zlecił organizacjom pozarządowym realizację 11 imprez turystycznych, na kwotę 120 tys. zł. Szczegółowe zestawienie zawarto w Tabeli nr 5. Udział w nich wzięło prawie 43 tys. beneficjentów, w tym ponad 6 tys. z niepełnosprawnością.

Tabela nr 5. Imprezy o charakterze turystycznym organizowane przez Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2016 r.

Lp.	Tytuł zadania	Podmiot realizujący zadanie	Liczba beneficjentów	
			ogółem	Niepełnosprawnych
1.	XLV Ogólnopolski Zlot Grunwaldzki	Związek Harcerstwa Polskiego	1.002	15

	wraz z obchodami 25-lecia Ogólnopolskiego Ruchu Programowo-Metodycznego „Wspólnota Drużyn Grunwaldzkich”.	Chorągiew Warmińsko-Mazurska, Olsztyn		
2.	Rewitalizacja grobowca z wczesnej epoki żelaza na Szlaku Kopernikowskim.	Towarzystwo Naukowe Pruthenia, Olsztyn	---	---
3.	IX Warmiński Kiermas Tradycji, Dialogu, Zabawy.	Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia”, Barczewo.	5.000	---
4.	Rozwój aktywnej turystyki kajakowej w dorzeczu Łyny- Historyczny szlak kajakowy „W krainie trzech rzek”.	Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Dolina Gubra, Studzieniec.	240	2
5.	Niebo Mikołaja Kopernika.	Fundacja Nicolaus Copernicus, Truszczyń.	1.000	17
6.	Odnawianie odcinka szlaku pieszego WM-6-c (tzw. Kopernikowskiego).	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Ziemi Elbląskiej, Elbląg.	---	---
7.	Widowisko plenerowe w zamku kapituły warmińskiej z okazji 500-lecia przybycia Kopernika do Olsztyna.	Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Warmii i Mazur, Olsztyn.	500	---
8.	Powstaje port -VIII Międzynarodowy Festiwal „Wikingowie z Truso w Elblągu”.	Elbląska Spółdzielnia Socjalna Wehikuł Czasu, Elbląg.	3.000	5
9.	Oznakowanie tablicami informacyjnymi obiektów wojskowych Węzła Obronnego Ruciane Guzianka zlokalizowanych na Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej.	Stowarzyszenie Nad Nidzkim, Ruciane Nida.	1.000	---
10.	Akcja „sztuka w obejściu” – promocja kulturalno-artystyczna potencjału regionu.	Stowarzyszenie „Węgajty”, Węgajty	1.140	10
11.	Organizacja cyklicznych imprez turystyczno-krajoznawczych PTTK.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Ziemi Elbląskiej, Elbląg.	30.000	6.000

Ponadto, współorganizowano m.in. takie imprezy jak:

- Regaty Żeglarskie o Puchar Trzech Marszałków,
- Festiwal miast Cittaslow,
- Międzynarodowy Rajd Rowerowy Kętrzyn-Prawdinsk,
- Międzynarodowy Spływ Kajakowy Łyna-Ława.

Ww. przedsięwzięcia miały charakter masowy i ogólnodostępny. Brały w nich udział również osoby z niepełnosprawnością. Imprezy umożliwiły integrację tych osób z otoczeniem, poznanie walorów turystycznych regionu, propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz ich uspołecznienie.

- c) Departament Kultury i Edukacji zlecił organizacjom pozarządowym realizację 5 zadań na łączną kwotę 33 500 zł. Uczestniczyło w nich ponad 4 tys. osób w tym prawie 150 niepełnosprawnych.

Tabela nr 6 Imprezy o charakterze kulturalno-edukacyjnym organizowane przez Departament Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2016 r.

Lp.	Tytuł zadania	Podmiot realizujący zadanie	Liczba beneficjentów	
			ogółem	Niepełnosprawnych
1.	II Warmińsko-Mazurski Festiwal Chórów i Zespołów Wokalnych Uniwersytetów i Akademii III Wieku „Hej kołęda“	Akademia Trzeciego Wieku przy Miejskim Ośrodku Kultury w Olsztynie	495	około 50
2.	Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Piszcu	Piski Przegląd Zespołów Folklorystycznych	300	około 25
3.	XVIII Pasymskie Koncerty Muzyki Organowej i Kameralnej Pasym-Dźwierzuty 2016	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	3000	około 50
4.	Z historią w trzeci wiek: wykłady z dziejów Warmii i Mazur dla seniorów	Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie	---	około 20
5.	Scena Słowa 2015	Fundacja Teatr Lota z siedzibą w Radziach	550	3

5. W ramach wyrównywania szans w dostępie do kultury, jednostki organizacyjne Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym: Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie i Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku, Teatr im. S. Jaracza w Olsztynie, Szkołę Policealną im. prof. Zbigniewa Religi w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zorganizowały szereg imprez kulturalno-artystycznych, prezentacje twórczości tych osób oraz warsztatów plastyczno-artystycznych, m.in.:
- Lekcje muzealne, dzięki którym uczestnicy poszerzyli swoją wiedzę na temat dostępnych dóbr kultury. W zajęciach edukacyjnych udział wzięło 120 niepełnosprawnych.
  - „XIV Targi Chłopskie”, których głównym celem było rozszerzenie umiejętności sprzedażowych różnych grup osób z niepełnosprawnościami poprzez udostępnienie stoisk handlowych do sprzedaży ich rękodzieł artystycznych. W wydarzeniu uczestniczyło 18 osób.
  - „Europejski Festiwal Filmowy Ty i Ja”, zorganizowany w celu integracji środowisk osób z niepełnosprawnościami ze społeczeństwem poprzez prezentacje filmów o tematyce nawiązującej do problemów, z jakimi zmagają się te osoby w życiu codziennym.
  - Międzynarodowe Spotkania Artystyczne, w ramach których odbyły się m.in. prezentacje, koncerty i wystawy oraz pokazy filmowe. Różnorodność form umożliwiła osobom z niepełnosprawnościami realizację pasji i zainteresowań artystycznych. Formuła ta umożliwiła wymianę doświadczeń oraz nawiązanie nowych kontaktów. Udział w imprezie wzięło około 800 osób.
  - „XVII Ogólnopolski konkurs Ceramiony” prac dzieci, młodzieży oraz osób starszych w dziedzinie ceramiki. W konkursie wzięli udział uczestnicy m.in. warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy czy specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych.
  - Koncerty organizowane przez Warmińsko-Mazurską Filharmonię im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie – w 47 koncertach, które odbyły się podczas różnych imprez, wystaw, aukcji, spartakiad, przeglądów artystycznych uczestniczyło prawie 3,5 tys. osób z niepełnosprawnościami,
  - „Spotkanie z tradycją wileńską – Kaziuki nad Węgorapą”. Osoby z niepełnosprawnością stanowiły publiczność, ale brały także czynny udział w występach (około 26 osób),
  - XXXIX „Święto Wiosny”. W ramach tego przedsięwzięcia dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, przedszkola z grupą integracyjną oraz Warsztatów Terapii Zajęciowej z Olszewa uczestniczyły w konkursie na gaik i marzannę. W projekcie wzięło udział około 40 osób z niepełnosprawnościami.
  - „XXXIX Międzynarodowy Jarmark Folkloru”. Na kiermaszu twórcy niepełnosprawni z powiatu węgorzewskiego oraz okolicznych powiatów, wystawili swoje prace artystyczne. Odbyły się tam również pokazy rzemiosła tradycyjnego. W przedsięwzięciu tym uczestniczyło około 35 niepełnosprawnych artystów. Przyczyniło się ono do poznania kultury grup etnicznych i narodowościowych zamieszkujących współcześnie i w przeszłości Polskę północno-wschodnią.
  - „Studium Wiedzy o Regionie” – co miesiąc prowadzone były wykłady, w których uczestniczyło około 28 osób z niepełnosprawnością. Ponadto, przez cały rok udostępniano wystawy i pracownie, w których prowadzono się zajęcia. W 2016 r. skorzystało z nich około 630 niepełnosprawnych.
  - Koncert „Razem mamy siłę” – podsumowujący projekt antydyskryminacyjny. Miał na celu integrację artystów, których dzieli wiek, płeć czy światopogląd, a także uwypuklił możliwości artystyczne osób z niepełnosprawnością. Uczestniczyło w nim 150 osób.

- VI Festyn Integracyjny „Łączymy ludzi – nikt się nie nudzi” – miał na celu promocję twórczości artystycznej osób starszych i młodzieży niepełnosprawnej, ich dorobku artystycznego, uzyskanego w ramach terapii zajęciowej prowadzonej, m.in. w domach pomocy społecznej, warsztatach terapii zajęciowej, uczestniczyło 350 osób.
- Obchody Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego – podczas których zwrócono szczególną uwagę na problematykę zdrowia psychicznego. W obchodach uczestniczyło 300 osób.
- Przedstawienia i spektakle wspólne dla wszystkich, w tym dla grup niepełnosprawnych. Dodatkowo, uczestnicy mogli zwiedzać kulisy Teatru i muzeum techniki. W sumie we wszystkich zorganizowanych przedsięwzięciach wzięło udział prawie 1 tys. niepełnosprawnych.
- Bal Andrzejkowy zorganizowany dla osób z niepełnosprawnością, w którym udział wzięło 100 osób. Byli to uczestnicy Warsztatów Terapii Zajęciowej z Olsztyna, Grażym i Dobrego Miasta.

Ww. przedsięwzięcia umożliwiły rozszerzenie oddziaływań na otwarte społeczeństwo, promocję twórczości artystycznej, przełamywanie barier społecznych oraz zmianę sposobu postrzegania osób z niepełnosprawnościami poprzez ich możliwości, a nie ograniczenia. Łącznie uczestniczyło w nich ponad 7 tys. osób, w tym osoby z niepełnosprawnością.

6. Zlecenie zadań publicznych organizacjom pozarządowym jest jednym ze skuteczniejszych sposobów zwiększenia integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem. To organizacje pozarządowe funkcjonując w lokalnym środowisku są najbliższe osobom, do których kierują swoje działania i najlepiej znają problemy osób z niepełnosprawnościami. Ma to szczególne znaczenie przy szybkiej diagnozie i w podejmowaniu prób rozwiązania istniejących problemów.

W celu wsparcia projektów na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością, w tym finansowanych ze środków PFRON oraz z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął w 2016 r. następujące działania:

- a) na podstawie art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2046), zlecono, ze środków PFRON, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami o zasięgu regionalnym nw. organizacjom pozarządowym, na łączną kwotę 200 tys. zł, w których uczestniczyło około 480 osób:
- Stowarzyszeniu „Dać Nadzieję” przy Środowiskowym Domu Samopomocy w Olecku zadanie „*Chcę porozumiewać się z Wami*”, które było terapią, nauką komunikacji i rehabilitacją. W programie uczestniczyło 20 dzieci z uszkodzeniami słuchu, mowy oraz autyzmem i niepełnosprawnością intelektualną, a także ich rodzice lub opiekunowie.
  - Towarzystwu Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu zadanie „*Zrozumieć aby pomóc*”, które miało na celu podniesienie umiejętności pracy z niepełnosprawnymi mieszkańcami regionu. Efekt końcowy przyniósł wzrost świadomości u 34 rodziców na temat możliwości i samodzielności tych osób.
  - Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Elblągu zadanie „*Pensjonat Krótkiego Pobytu – wsparcie i aktywność*”. W ramach projektu odciążono 40 rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne, u 40 osób z niepełnosprawnością nastąpiła poprawa jakości ich życia oraz wzrost samodzielności.
  - Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Giżycku zadanie „*Warsztaty kompetencji społecznych na dla osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu*”. Udział w projekcie zakończyło 15 osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Realizowane zadanie umożliwiło dzieciom niepełnosprawnym poprawę relacji z rówieśnikami, a także przyczyniło się do eliminowania stereotypowego postrzegania osób z dysfunkcjami.

- Stowarzyszeniu Integracji Osób Niepełnosprawnych (SION) w Bartoszczach zadania „*Blżej do samodzielności*” i „*Warsztaty szkoleniowe dla otoczenia współpracującego z osobami niepełnosprawnymi*”. Przeprowadzone warsztaty szkoleniowe, w tym psychologiczne i aktywująco-motywacyjne, w których udział wzięło 40 rodziców, opiekunów i kadry z różnych placówek oraz 20 osób z niepełnosprawnością przyczyniły się do podniesienia umiejętności i profesjonalizmu osób, na co dzień zajmujących się osobami z niepełnosprawnością, a także rozwinęły umiejętności samostanowienia, niezależności oraz kierowania własnym życiem u niepełnosprawnych beneficjentów.
  - Stowarzyszeniu Wyjątkowe Serce zadanie „*Od wiedzy do działania. Wsparcie dzieci i młodzieży z autyzmem i zespołem Aspergera oraz ich rodzin*”, w ramach którego udzielono wsparcia 42 osobom, poprzez rozszerzenie działalności punktu konsultacyjnego dla dzieci i młodzieży z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi. Przeprowadzone zajęcia grupowe i szkolenia poprawiły komunikację z otoczeniem oraz rozwinęły umiejętności rehabilitacyjne i wychowawcze.
  - Caritas Diecezji Ełckiej zadanie „*Krok ku samodzielności II*”. Projekt skierowany był do 15 osób z upośledzeniem umysłowym. Polegał na zorganizowaniu warsztatu zajęć językowych i sportowo-ruchowych oraz integracji z lokalną społecznością poprzez wyjścia do kina. Uczestnicy zdobyli praktyczną wiedzę oraz podnieśli swoje umiejętności w zakresie komunikowania się z otoczeniem.
  - Mazurskiej Fundacji Młodzieży Niepełnosprawnej „*Marzenia*” zadania „*Mobilna Akademia – EDU-REH*”. Realizacja zadania umożliwiła nabycie, rozwinięcie i podtrzymanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania u 20 osób. Przeprowadzono zajęcia edukacyjne oraz zorganizowano spotkania integracyjne. W realizację projektu włączono wolontariuszy.
  - Polskiemu Stowarzyszeniu Opiekunów „*Z nami łatwiej*” zadanie „*Wsparcie codziennego funkcjonowania osób niepełnosprawnych ruchowo i ich opiekunów – Z nami łatwiej*”. Projekt skierowano do 31 osób, które na co dzień sprawują opiekę nad osobami niepełnosprawnymi. Podjęte działania zwiększyły poziom wiedzy i umiejętności opiekunów w procesie rehabilitacji, a także zmniejszyły poziom izolacji oraz bezradności tych osób.
- b) zlecono organizacjom pozarządowym ze środków z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego n.w. zadania z zakresu m.in. pomocy społecznej, rozwoju wolontariatu, profilaktyki rozwiązywania problemów uzależnień oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej, przyznając podmiotom dotacje celowe, w łącznej wysokości 64 500 zł, w których uczestniczyło około 1 800 osób:
- "Wspieranie aktywności społecznej oraz promowanie pozytywnego wizerunku osób starszych", które zrealizował Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Giżycku – uczestniczyło 300 osób
  - współorganizację XVII Festynu Integracyjnego „*Jesteśmy razem*”. W imprezie uczestniczyło około 800 osób, w tym osoby z niepełnosprawnością,
  - „*Wolontariat – działanie z pasją*” zrealizowane przez Stowarzyszenie Kulturalne „*Viva Art*” z siedzibą w Elblągu – uczestniczyły 124 osoby;
  - „*Wbrew wszystkiemu*” Stowarzyszenia na rzecz Jakości Opieki Medycznej – uczestniczyło 150 osób;
  - „*Ochotniczo-wolontariuszko bądź liderką, buduj silne stowarzyszenie*”, które realizowało Stowarzyszenie Olsztyńskie Towarzystwo „*Amazonki*” – uczestniczyło 16 osób;
  - „*Zintegrowani niepełnosprawni*” – wojewódzka konferencja organizowana przez Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych – uczestniczyło 40 osób;
  - „*Program rozwoju osobistego dla osób uzależnionych od narkotyków po ukończonym procesie leczenia oraz program profilaktyczno-edukacyjny dla rodzin z problemem*

zagrożenia narkomanią i uzależnienia od narkotyków” realizowany przez Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Sukurs” – uczestniczyło 20 osób;

- Program postrehabilitacyjny adresowany do osób uzależnionych od narkotyków po ukończonym podstawowym procesie leczenia – uczestniczyły 22 osoby;
- Prowadzenie działań naprawczych związanych z postrehabilitacją i readaptacją osób uzależnionych – uczestniczyło 300 osób.

Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w celu aktywnej integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej umożliwiła szerszy udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integrację ze środowiskiem, co wpłynęło na poprawę jakości życia tych osób i członków ich rodzin. Łącznie wsparciem objęto ponad 1 700 osób.

7. Realizując zadania w zakresie promowania pracy wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami, Biuro Dialogu Społecznego i Pożytku Publicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zrealizowało w 2016 r. zadania publiczne w zakresie wolontariatu, w których uczestniczyło w sumie 381 osób, z czego 330 stanowiły osoby z niepełnosprawnością. Łącznie na ten cel przeznaczono 20 tys. zł.

Ponadto, uczniowie Szkoły Policealnej w Ełku współpracowali w konkursach, turniejach i festynach organizowanych m.in. przez Caritas Diecezji Ełckiej, Fundację 4-all. W działania zaangażowanych było 12 wolontariuszy.

Szkoła Policealna im. J. Romanowskiej w Elblągu, również angażowana się w realizację zadań w oparciu o wolontariat. Były to działania w zakresie: opieki nad dziećmi w Hospicjum Elbląskim, wykonywania masażu w środowisku domowym pacjentów, prowadzenia warsztatów z zakresu Arteterapii dla dzieci autystycznych w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 2 w Elblągu, prowadzenie cyklicznych zajęć terapeutycznych z zakresu edukacji prozdrowotnej i ludoterapii dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Elblągu oraz udział w kweście ulicznej na rzecz Hospicjum Elbląskiego w ramach akcji „Żonkilowe Pola Nadziei”. Łącznie w ww. przedsięwzięciach brało udział 41 wolontariuszy, którzy objęli swym działaniem około 350 osób z niepełnosprawnością.

W zadaniach w zakresie promocji pracy wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami uczestniczyło również Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu. W partnerstwie ze Stowarzyszeniem Kulturalnym „Viva art.” prowadziło działania mające na celu zwiększenie kompetencji młodzieży oraz poczucia bezpieczeństwa niepełnosprawnych uczestników. Łącznie w zadaniu wzięło udział 29 wolontariuszy.

Priorytet: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami

Cel ogólny: Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.

Praca jest traktowana przez osoby z niepełnosprawnościami, jako ważna i nobilitująca aktywność życiowa. Dla wielu z nich stanowi warunek uznania, zapewnienia szacunku i godności w otoczeniu oraz wnoszenia udziału w rozwój i dobro społeczeństwa. Rehabilitacja zawodowa osób z dysfunkcjami jest zasadniczym sposobem na poprawę wizerunku społecznego, poprzez zmianę ich postrzegania przez otoczenie, a także ma wpływ na uzyskanie odpowiedniego zatrudnienia. Z uwagi na to, niezbędne jest prowadzenie i doskonalenie doradztwa zawodowego, poradnictwa psychologicznego i prawnego dla osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia, głównie poprzez określanie indywidualnej ścieżki kariery zawodowej, kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z pracodawcami, pomoc w samodzielnym poszukiwaniu miejsc pracy i wspieranie w pierwszym okresie zatrudnienia.

W 2016 roku kontynuowano działania podjęte w poprzednich latach, zmierzające do poprawy sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

1. Koordynatorem zadań w województwie warmińsko-mazurskim na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest Wojewódzki Urząd Pracy, który jednocześnie monitoruje działalność w tym zakresie. Osoby niepełnosprawne stanowią jedną z priorytetowych grup, do których w pierwszej kolejności adresowane są programy aktywizacji oraz pośrednictwa pracy, co zostało uwzględnione w *Zaktualizowanej Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2025 roku* oraz *Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia na 2016 rok*.

Z analizy danych Powiatowych Urzędów Pracy zebranych przez WUP w Olsztynie, wynika że w 2016 r. zatrudnienie znalazło 3 434 niepełnosprawnych bezrobotnych. Wśród tych osób, 668 podjęło pracę subsydiowaną ze środków Funduszu Pracy lub PFRON. Ponadto, 728 osób z niepełnosprawnością uczestniczyło w szkoleniach, pracach społecznie użytecznych, stażach zawodowych i przygotowania zawodowego dorosłych.

Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w 2016 r. dofinansował działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym. Realizowane projekty: Priorytet 8 (i) *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* (działania 10.1 i 10.2) oraz Priorytet 8 (iv) *Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę* (działanie 10.4), w których wsparciem objęto prawie 500 osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto, przeprowadzono nabór wniosków i dofinansowano realizację projektów powiatowych urzędów pracy w ramach:

- Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 w ramach Priorytetu I *Osoby młode na rynku pracy* działanie 1.2. *Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty konkursowe* poddziałanie 1.2.1 *Wsparcie udzielone z Europejskiego Funduszu Społecznego* oraz poddziałanie 1.2.2. *Wsparcie udzielone z Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych*, współfinansowanego ze środków EFS, wspierającego osoby młode do 29 roku życia pozostające bez zatrudnienia. Wsparciem objęto około 75 osób z niepełnosprawnościami,
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. Działanie 10.1 *Aktywizacja zawodowa – projekty pozakonkursowe*, 10.2 *Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia* i 10.4 *Pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3* (wsparciem objęto osoby powyżej 29 roku życia).

W celu zwiększenia dostępu osób z niepełnosprawnościami do zatrudnienia, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej prowadził działania, w ramach Priorytetu XI RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowane ze środków EFS, z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji mające na celu przywrócenie osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz społecznej integracji.

W 2016 r. w zakresie powyższych działań, dofinansowano projekty, których celem było wspieranie aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnością, w kwocie 3 117 293,12 zł. We wszystkich zadaniach uczestniczyło ponad 850 beneficjentów w tym 223 osoby z niepełnosprawnościami. Szczegółowy wykaz przedsięwzięć zestawiono w Tabeli nr 7:

Tabela nr 7. Projekty realizowane w 2016 r. w zakresie aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach RPO WiM 2014-2020, w tym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji,

Lp.	Nazwa dofinansowanego podmiotu	Nazwa dofinansowanego zadania	Liczba niepełnosprawnych beneficjentów
1.	Stowarzyszenie Monar Warszawa / Partner: Centrum Okey, DPS „Michała Archanioła” Fundacji Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie, Pomoc Maltańska w Szydłaku	Aktywni i przedsiębiorczy dla siebie i otoczenia	5
2.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych / Partner: ERKON, LAZARUS, PUP w Elblągu, MOPS w Elblągu	Elbląskie Centrum Integracji Społecznej	46
3.	Centrum OKEY / Partner: DPS „Michała Archanioła” Fundacji Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie, Pomoc Maltańska w Szydłaku, GOPS w Ostródzie	Szansa na aktywność w Powiecie Ostródzkim i Nowomiejskim	5
4.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych / Partner: Stowarzyszenie Adelfi	Ośrodek Wspierania Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Elblągu	28
5.	Fundacja Elbląg – Fundusz Lokalny Regiony Elbląskiego / Partner: PUP w Elblągu	Aflatoun drogowskazem do pracy	90
6.	Gmina Miasto Olsztyn	Jesteśmy potrzebni-aktywni 50+	9
7.	Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych / Partner: PUP w Elblągu, Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych, MOPS w Elblągu	Elbląskie Centrum Integracji Społecznej	40

2. Istotną formą aktywności osób z niepełnosprawnościami wspomagającą proces rehabilitacji zawodowej i społecznej jest ich uczestnictwo w zakładach aktywności zawodowej. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego na podstawie art. 35 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2016 r., poz. 2046) przyznał w 2016 r. dofinansowanie, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, na działanie 8 zakładów aktywności zawodowej, tj. w Giżycku, Elblągu, Biskupcu, Kamionku Wielkim, Polskiego Związku Niewidomych w Olsztynie, Ostródzie, Bartoszycach i Pieszku na łączną kwotę 4 473 826,00 zł, a także ze środków budżetu Województwa, w kwocie 450 tys. zł.

Środki przekazane zostały m.in. na wynagrodzenia osób z niepełnosprawnościami i pracowników obsługi zatrudnionych w tych zakładach, pokrycie kosztów materiałów, energii, usług materialnych i niematerialnych niezbędnych do realizacji rehabilitacji i obsługi, kosztów transportu i dowozu osób z niepełnosprawnościami, zakupu środków trwałych i wyposażenia oraz na szkolenia związane z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku.

Łącznie Zakłady Aktywności Zawodowej na koniec 2016 r. zatrudniały 366 osób, w tym 263 osób z niepełnosprawnościami ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Dzięki dofinansowaniu zatrudnione w nich osoby z niepełnosprawnościami obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji społecznej, przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

3. W procesie rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi, niezwykle ważne jest podejmowanie działań w zakresie inicjowania i tworzenia podmiotów ekonomii społecznej wspomagających ten proces.

Dlatego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 wdraża „*Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015-2020*”, którego elementem jest realizacja projektu pt. „*Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach*”. Jego uczestnikami są pracownicy lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju i wzmocnienia

znaczenia ekonomii społecznej województwie. W ramach ww. projektu odbyły się n.w. wydarzenia:

- a) ogólnowojewódzka konferencja pn. *„Ekonomia społeczna szansą rozwoju lokalnego”*, zorganizowana w ramach IV Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną, w której udział wzięło 120 przedstawicieli regionalnych i lokalnych podmiotów działających na rzecz ekonomii społecznej. Podczas konferencji odbyły się 3 panele: *„Wioski tematyczne szansą rozwoju obszarów wiejskich”*, *„Ekonomizacja organizacji pozarządowych”* oraz *„Spółdzielnie socjalne jako stabilne miejsca pracy”*. W trakcie dyskusji poruszono m.in. kwestie związane z rolą, jaką pełnią spółdzielnie socjalne w środowisku lokalnym oraz znaczeniem organizacji pozarządowych, które wspólnie z innymi jednostkami tworzą środowisko sprzyjające aktywizacji zawodowej i społecznej osób wykluczonych i zagrożonych społecznym wykluczeniem.
- b) 3-dniowe wizyty studyjne na terenie województwa wielkopolskiego dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz reprezentantów ośrodków wsparcia ekonomii społecznej,
- c) zapoczątkowanie wsparcia eksperckiego dla 16 wybranych jednostek samorządu terytorialnego z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych,
- d) wydanie Biletynu *„Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach”*.

Ponadto, w okresie od marca do grudnia 2016 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego wraz z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej w regionie zorganizował serię spotkań sieciujących. Ich celem było tworzenie klimatu do powstania regionalnej sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym pn. *Platforma Współpracy na Rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej*, w której skład weszło 48 podmiotów, a także wymiana informacji i doświadczeń w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej uczestników podmiotów reintegracyjnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. W spotkaniach wzięli udział przedstawiciele KIS, WTZ, CIS, ZAZ z całego regionu, jak również pracownicy OWES, PUP oraz ROPS. Na spotkaniach omówiono ścieżkę reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych społecznym wykluczeniem z uwzględnieniem roli podmiotów ekonomii społecznej. Zwrócono również uwagę na rolę podmiotów reintegracyjnych w aktywizacji społeczno-zawodowej tych osób.